

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a JUDr. Dagmar Nygrínové v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 4. 2014, č. j. 10 A 64/2013 – 39,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Předcházející řízení a obsah kasační stížnosti

[1] Žalobce se žalobou podanou dne 23. 1. 2013 u Krajského soudu v Brně domáhal zrušení rozhodnutí žalované ze dne 11. 12. 2012, č. j. 2711N1/12, kterým byl žalobci podle § 18 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, určen advokát pro řízení o dovolání proti rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích, sp. zn. 8 Co 724/12.

[2] Krajský soud v Brně usnesením ze dne 21. 2. 2013, č. j. 30 A 12/2013 – 8, věc podle § 7 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) postoupil Městskému soudu v Praze s odůvodněním, že v jeho obvodu má sídlo správní orgán, který vydal napadené rozhodnutí (Česká advokátní komora).

[3] Městský soud v Praze usnesením ze dne 19. 4. 2013, č. j. 10 A 64/2013 – 14, žalobce vyzval, aby do 10 dnů od jeho doručení zaplatil soudní poplatek za žalobu ve výši 3 000 Kč a poučil jej, že nebude-li soudní poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, bude řízení o žalobě zastaveno.

[4] Podáním ze dne 10. 5. 2013 žalobce požádal o osvobození od soudních poplatků. Zároveň městskému soudu zaslal vlastní čestné prohlášení týkající se jeho majetkových poměrů.

[5] Městský soud v Praze usnesením ze dne 11. 12. 2013, č. j. 10 A 64/2013 – 27, žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků.

[6] Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále též „stěžovatel“) včas kasační stížnost, v níž městskému soudu vytknul, že obchází zákon, „*vyhýbá se žalobním tvrzením, odpírá rozsudek a pronáší nesoudnosti*“. Závěry městského soudu stěžovatel označil za zjevně ústavně nekonformní a nekvalifikované. Stěžovatel rovněž namítal, že jej městský soud nesprávně poučil o oprávněném prostředku a navrhl, aby Nejvyšší správní soud zrušil usnesení městského soudu ze dne 11. 12. 2013, č. j. 10 A 64/2013 – 27.

[7] Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 14. 2. 2014, č. j. 4 As 12/2014 – 15, usnesení městského soudu ze dne 11. 12. 2013, č. j. 10 A 64/2013 – 27, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Zjistil totiž, že kasační stížností napadené usnesení městského soudu bylo vydáno soudní tajemnicí, která však není oprávněna ve věcech projednávaných ve správním soudnictví rozhodovat o žádostech o osvobození od soudních poplatků (§ 6 odst. 3 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy). Nejvyšší správní soud tak dospěl k závěru, že předmětné usnesení městského soudu je zatíženo zmatečností ve smyslu § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s.

[8] Městský soud v Praze následně usnesením ze dne 7. 4. 2014, č. j. 10 A 64/2013 – 39, žalobci nepřiznal osvobození od soudních poplatků. Shledal totiž, že smyslem řízení a jednotlivých návrhů, které žalobce podává, již není ochrana jeho práv, ale samotné vedení sporu, využívání všech možných i nemožných prostředků procesní obrany, zdůrazňování jakýchkoli skutečných i domnělých formálních nepřesností v postupu správního orgánu i soudu a lpění na jejich formálním odstraňování. Původní smysl vedení pře ustupuje do pozadí, motivací pro další proces je proces samotný. Žalobci nelze upřít právo napadat u soudu úkony správního orgánu; nelze však také přehlížet způsob, kterým tak žalobce činí. Pokud žalobce hodlá svá práva vymáhat soudní cestou, a to v takovém rozsahu a způsobem, jak byl výše popsán, je třeba po něm spravedlivě požadovat, aby soudní řízení vedl s vědomím existence nákladů řízení. S ohledem na počet sporů, které žalobce vede, a na samoučelnou povahu některých uplatněných procesních návrhů je podle městského soudu třeba jeho žádost o osvobození od poplatku považovat za zneužití institutu osvobození od soudního poplatku podle § 36 odst. 3 s. ř. s. Městský soud poukázal také na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Salontaji - Drobnjak proti Srbsku* ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05 a uzavřel, že v dané věci nelze žalobci přiznat osvobození od soudních poplatků.

[9] Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále též „stěžovatel“) včas kasační stížnost, v níž městskému soudu vytknul, že „*svěřepě odpírá rozsudek, ignoruje žalobní tvrzení, šíří*

pokračování

klevety a pronáší nesoudnosti“. Stěžovatel namítal, že soud má hodnotit a posuzovat odpovídající podklady, nikoli racionálnost úkonů účastníka řízení ani nesmí dávat někomu implicitně za vinu přetížení soudu spory. Stěžovatel dále konstatoval, že jej městský soud nesprávně poučil o opravném prostředku a navrhl, aby Nejvyšší správní soud zrušil usnesení městského soudu ze dne 7. 4. 2014, č. j. 10 A 64/2013 – 39.

[10] Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

II.

Posouzení kasační stížnosti

[11] Nejvyšší správní soud se nejdříve zabýval splněním podmínek řízení o kasační stížnosti. Kasační stížnost je podle § 102 s. ř. s. přípustná. Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Městského soudu v Praze v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán jejím rozsahem a uplatněnými stížnostními důvody a shledal, že napadené usnesení přezkoumá z kasačního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., ačkoli sám stěžovatel své námitky nepodřazuje pod žádný ze zákonem stanovených důvodů. Nejvyšší správní soud dle své konstantní judikatury nicméně vychází z toho, že *„pokud ze znění kasační stížnosti vyplývají důvody seznatelné a podřaditelné pod zákonné kasační důvody, není rozhodující, že stěžovatel své důvody nepodřadí jednotlivým zákonným ustanovením, či tak učiní nepřesně.“* (rozsudek ze dne 8. 1. 2004, č. j. 2 Afs 7/2003 - 50, publikovaný pod č. 161/2004 Sb. NSS; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná z www.nssoud.cz). Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[12] Nejvyšší správní soud netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost ani na povinném zastoupení stěžovatele advokátem. Osvobození od soudních poplatků i právo na bezplatné zastoupení se váže k posouzení poměrů konkrétního účastníka. Nesplnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků přitom vylučuje i právo na bezplatné zastoupení (§ 35 odst. 8 s. ř. s.). Za situace, kdy předmětem kasačního přezkumu je usnesení, jímž byla zamítnuta žádost stěžovatele o osvobození od soudních poplatků, by trvání jak na podmínce uhrazení soudního poplatku za kasační stížnost, tak i na podmínce povinného zastoupení, znamenalo jen další řetězení téhož problému. Trvání na těchto podmínkách, vzhledem ke specifické povaze napadeného usnesení, by vedlo k popření cíle, který stěžovatel podáním žádosti sledoval a k popření vlastního smyslu řízení o kasační stížnosti, v němž má být zkoumán závěr o tom, zda stěžovatel měl být od soudních poplatků osvobozen či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77). Kasační stížnost lze tedy i při absenci těchto podmínek projednat a jedná se rovněž o kasační stížnost přípustnou.

[13] Individuální osvobození od soudních poplatků je procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživých poměrech, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona o soudních poplatcích. Tento druh osvobození od soudních poplatků je zařazen v § 36 odst. 3 s. ř. s. Z dikce tohoto ustanovení především vyplývá, že účastník může být osvobozen od soudních poplatků při současném splnění těchto tří předpokladů: a) podání žádosti o osvobození od soudních poplatků, b) podaný návrh (na zahájení řízení) není zjevně neúspěšný, c) doložení nedostatku prostředků.

[14] K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku se vyjádřil i rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74 (publ. pod č. 2099/2010 Sb. NSS), když dovodil, že „slovo „může“ užívané v § 36 odst. 3 věty první s. ř. s. ovšem dává soudu určitý, byť ve světle judikatury Ústavního soudu poměrně nevelký, prostor pro uvážení, zda, i když jsou podmínky pro osvobození splněny, tj. účastník nemá dostatek prostředků a není naplněna ani negativní podmínka osvobození zakotvená ve větě druhé zmíněného ustanovení, není výjimečně namístež mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků odeprít. Soudní uvážení se musí řídit stejnými pravidly jako uvážení správní, tj. zejména se musí vyvarovat libovůle, rozlišovat mezi různými případy na základě racionálních, logických a nediskriminačních kritérií a posuzovat obdobné případy obdobně a různé případy různě. Tato povinnost při soudním uvážení plyne z principu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Znamená to, že budou-li podmínky podle § 36 odst. 3 věty první a věty druhé s. ř. s. splněny, pravidelně to povede k osvobození od soudních poplatků, a to v míře, která bude odpovídat majetkové nouzi účastníka řízení. Je proto žádoucí účastníka osvobodit jen částečně, lze-li po něm spravedlivě požadovat, aby byl jen z určité části svoji poplatkovou povinnost splnil. Neosvobození bude za splnění podmínek výjimkou z pravidla, pro kterou musí existovat vážné skutkové důvody, které je soud v rámci odůvodnění svého uvážení povinen přezkoumatelně vyložit, přičemž vždy musí mít na paměti, že základním smyslem a účelem uvedeného ustanovení je zajistit rovný přístup osob k soudní ochraně, tj. výkon ústavně zaručeného základního práva.“

[15] V rozsudku ze dne 10. 5. 2012, č. j. 6 As 15/2012 – 15, pak Nejvyšší správní soud odkázal i na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, podle kterého „v této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od něž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“ Vzhledem k těmto jednotlivým funkcím soudních poplatků dospěl zdejší soud k závěru, že je důležité nejen ochraňovat účastníka řízení, který se domáhá svých práv soudní cestou, ale zároveň zajistit, aby si účastník řádně uvědomoval důležitost předmětného řízení a byl si zřetelně vědom okolností, které jeho řízení doprovázejí. Proto při posuzování osvobození od soudních poplatků soud musí kromě majetkové situace žadatele posoudit i procesní postup, jakým účastník dané řízení vede (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 8. 2012, č. j. 2 As 113/2012 – 12).

[16] Nejvyšší správní soud se dále zabýval tím, zda městský soud dostatečně zvážil stěžovatelovu žádost o osvobození od soudních poplatků ze všech těchto hledisek. Shledal přitom, že městský soud postupoval správně, když nejen řádně posoudil splnění všech podmínek stanovených v § 36 odst. 3 s. ř. s., ale současně zhodnotil povahu sporu a způsob vedení řízení ze strany stěžovatele, kterému i dle názoru zdejšího soudu nejde o úspěšné dovedení řízení dokonce, nýbrž se snaží o neustálé prodlužování sporu. Nejvyšší správní soud v této souvislosti ve shodě s městským soudem konstatuje, že stěžovatel vede mnoho dalších soudních řízení a jeho postup je *de facto* ve všech řízeních totožný.

pokračování

[17] Nejvyšší správní soud dodává, že se již problematikou nepřiznání osvobození od soudních poplatků ve stěžovatelských případech zabýval. V usnesení ze dne 18. 12. 2012, č. j. 7 As 103/2012 – 20, zdejší soud konstatoval, že uplatňuje-li stěžovatel svá práva zjevně šikanózním způsobem, svévolně a účelově, soudí se nikoli pro nalezení meritorního řešení svého sporu, ale pro samotné vedení sporu, nelze mu přiznat osvobození od soudních poplatků ani s ohledem na jeho sociální poměry.

[18] Nejvyšší správní soud proto dospěl k závěru, že stěžovatelův postup v předmětném sporu naplňuje znaky šikanózního, svévolného a účelového výkonu práv. O tomto závěru svědčí nejen specifická procesní aktivita stěžovatele, jež není vedena snahou nalézt řešení jeho pře, ale i extrémně vysoký počet sporů (stovky), které stěžovatel vede. Z úřední činnosti je Nejvyššímu správnímu soudu navíc známo, že stěžovatel vede i řadu skutkové a právně prakticky totožných řízení proti žalované. Za této situace je podle Nejvyššího správního soudu možné aplikovat shora citované závěry usnesení sedmého senátu zdejšího soudu i na posuzovaný případ.

[19] S ohledem na shora uvedené nevidí ani Nejvyšší správní soud důvod, aby náklady sporů jako je tento, jichž stěžovatel vede celou řadu, měla nést Česká republika formou institutu osvobození od soudních poplatků. Nemajetnost totiž nemůže být sama o sobě důvodem, aby se nemajetná osoba mohla volně a bez jakýchkoliv omezení realizovat v podávání četných podání k soudu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66, dále rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 7. 2012, č. j. 5 Ans 10/2012 – 26). „*Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím nemajetným osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly (neboť jde o věc skutečně se dotýkající jejich životní sféry), jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně*“ (viz cit. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 101/2011 – 66, resp. rozsudek ze dne 6. 6. 2012, č. j. 2 Ans 6/2012 - 12).

[20] Nejvyšší správní soud proto uzavírá, že se městský soud dostatečným způsobem zabýval osobou stěžovatele a jeho procesní činností v předmětném řízení i v dalších řízeních vedených před tímto soudem. Městský soud také správně posuzoval, zda došlo ke zneužití práva v tomto konkrétním posuzovaném případě, a nevyšel pouze ze samotné skutečnosti, že stěžovatel vede mnoho sporů. Závěrem zdejší soud ve shodě s městským soudem poukazuje na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Salontaji - Drobnjak proti Srbsku* ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05, dle kterého, osvobozen od soudních poplatků nemusí být účastník vytvářející velké množství kverulatořních soudních případů, aniž by to bylo v jeho zájmu. Pak v konkrétním odůvodněném případě může převýšit zájem státu na ochraně před kverulantstvím.

[21] Námitce stěžovatele, že byl nesprávně poučen o opravném prostředku nelze přisvědčit, neboť poučení obsažené v kasační stížnosti napadeném usnesení městského soudu je podrobné a obsahuje veškeré náležitosti týkající se podání kasační stížnosti a jejího obsahu, o nichž má být účastník řízení poučen.

III.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[22] Z výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížností napadené usnesení Městského soudu v Praze netrpí nezákonností ani jakoukoli jinou vadou, a proto kasační stížnost podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

[23] Stěžovatel, který neměl v tomto řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s.) a žalované žádné náklady nad rámec její úřední činnosti nevznikly. Nejvyšší správní soud proto rozhodl tak, že žalované náhradu nákladů řízení nepřiznává.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. května 2014

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu